

Rok 1989 očima Státní bezpečnosti: emigrace pod kontrolou

3.12.2024 - MILAN BÁRTA | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Součástí Státní bezpečnosti byla i Správa pasů a víz federálního ministerstva vnitra. Mezi její úkoly patřila i evidence emigrantů z Československa. K tomu sloužily evidenční knihy, do kterých se pečlivě zapisovaly informace o lidech, kteří opustili republiku.

Evidenční kniha emigrace pro rok 1989 / Záznam o emigrantech z Prahy z přelomu října a listopadu 1989

Kromě jména, data narození, bydliště, počtu dětí, sociálního postavení, povolání a případného členství v KSČ tu byly záznamy o platnosti výjezdní doložky či stát, ve kterém emigrace začala (odkud se daný člověk nevrátil). Pro rozlišení byly zápisy vedeny různými barvami – modrá barva znamenala kapitalistické státy, červeně byla označena Jugoslávie a zeleně se zaznamenávaly socialistické státy. Hlášení o emigraci bylo uváděno i ve zprávách pro nejvyšší stranické funkcionáře, například 20. listopadu 1989 hlášení obsahovalo zmínku o tom, že „ze zájezdů organizovaných československými cestovními kancelářemi do Rakouska, NSR a USA se nevrátilo 7 občanů ČSSR.“ V roce 1989 mělo podle záznamů Státní bezpečnosti emigrovat celkem 5515 občanů Československa. Poslední emigranti byli do evidenčních knih zapsáni ještě v následujícím roce 1990.

Evidenční knihy byly děleny do oddílů podle jednotlivých krajů. Zde záznam ze Severočeského kraje z listopadu 1989 / Náčelníkem Správy pasů a víz byl v listopadu 1989 plukovník Miloslav Konrád

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu – především prostřednictvím státobezpečnostních složek – podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potenciálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

Připravil MILAN BÁRTA

Foto Archiv bezpečnostních složek

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-emigrace-pod-kontrolou>